

advies
ES VAN TRONDE
herstel van het landschap in relatie tot het robiniabos

Advies van de werkgroep 'Es van Tronde'
Project Elsloo-Tronde, groen dorp tussen Tjonger en Lende

Juni 2015

Inhoud

1. Inleiding	4
Aanleiding in dorpsvisie	5
Het project 'Elsloo Tronde groen dorp tussen Tjonger en Lende'	5
Projectstructuur.....	6
Opdracht aan de werkgroep 'de Es van Tronde'	6
2. Ontstaansgeschiedenis van de esstructuur	8
3. Ontstaan van het robiniabos	10
4. De waarde van het huidige landschap	12
5. Oude paden nieuwe wegen	15
6. Randvoorwaarden en wettelijke regels	16
7. Wensen van grondgebruikers en omwonenden	17
8. Aanbevelingen vanuit het project	19
Bijlage1 Landschapselementen en landgebruik 1940 - nu	21
Bijlage 2 Hoogte en geomorfologie	22
Bijlage 3 Analyse grondgebruik.....	23

Het rapport staat in zijn geheel in de digitale boekenkast van de dorpswebsite van Elsloo: www.elsloo-fr.nl Daar vindt u ook onderstaande documenten die niet in het verslag zijn opgenomen.

- Bijlage 4 Notitie wettelijke gevolgen van landschapsherstel
- Bijlage 5 Presentatie J. Wiersma tijdens voorlichtingsavond over het essengebied rond Tronde

1. Inleiding

Het essenlandschap rond Tronde draagt bij aan de identiteit van de streek en verdient het daarom om behouden te blijven. De omgeving van het buurtschap Tronde is rond de eeuwwisseling sterk veranderd door de aanleg van een robiniabos vlak buiten Tronde.

Hoewel het robiniabos inmiddels ruim 15 jaar oud is, zien veel dorpsbewoners de aanleg van het robiniabos nog altijd als een 'landschappelijke vergissing' en beschouwen de aanleg van bos op de bijzondere esgronden als oneigenlijk gebruik. Dat standpunt droeg bij aan de keuze om een studie over de situatie in het gebied als deelproject op te nemen in het totale project 'Elsloo-Tronde, groen dorp tussen Tjonger en Lende' dat sinds 2012 in Elsloo in uitvoering is.

Op onderstaande afbeelding staat rechts bovenin het buurtschap Tronde. Direct links van Tronde ligt het langgerekte 'noordelijke' essencomplex. De 'zuidelijke' es ligt ten zuiden van Tronde. Een deel daar van is beplant met robiniabos, dat op het kaartje is weergegeven in groen.

Het robiniabos is aangeplant om na 20 jaar geogst te worden als duurzaam hardhout. In het bos liggen oude hout- of dijkswallen, begroeid met grote eiken. Enkele bomen hiervan zijn de laatste jaren illegaal gekapt. Vanaf de openbare weg worden de houtwallen aan het zicht onttrokken door de bosaanplant.

De zuidelijke en de noordelijke es met het groene robinabos

Inmiddels is duidelijk dat de groei van de robiniabomen achterblijven bij de verwachtingen. Van een houtoogst van enige betekenis zal geen sprake zijn. De percelen zijn in de loop van de tijd van eigenaar veranderd (zie hoofdstuk 3). Door de aanleg van het robiniabos wordt de oude esstructuur met de omliggende houtwallen voor een belangrijk deel aan het zicht onttrokken.

De vraag die thans voorligt, is helder te krijgen hoe het gebied er uit zou moeten zien met oog voor de landschappelijke kwaliteiten en rekening houdend met individuele belangen. Wat vinden landeigenaren? En hoe denken inwoners van Tronde, Elsloo en Nijeberkoop er zelf over? Hebben zij wensen of ideeën m.b.t. de inrichting en het gebruik van deze plek?

De werkgroep heeft geprobeerd om in dit rapport zoveel mogelijk relevante informatie te verzamelen en die informatie te vertalen in een advies aan degenen die verantwoordelijkheid

dragen voor de toekomst van het gebied. Dat zijn in de eerste plaats de *eigenaren* van het bos en van de landbouwpercelen er omheen. De *provincie* Friesland wil waardevolle esstructuren beschermen en herkenbaar maken. Daarnaast heeft de provincie een verantwoordelijkheid als uitvoerder van de Boswet. Deze wet regelt dat bosarealen in stand blijven. Ook de *gemeente* Ooststellingwerf is partij. In bestemmingsplannen regelt de Gemeente het gebruik van gronden, al dan niet met een gemeentelijke vergunning.

Aanleiding in dorpsvisie

In 2012 hebben de leden van Plaatselijk Belang Elsloo en Tronde (PB) de Dorpsvisie '*Ni'je paeden Else 2011-2020*' vastgesteld. In die dorpsvisie staat een aantal wensen over de woonomgeving:

- Elsloo ziet zichzelf vooral als woondorp en wil dat het landelijke karakter van het dorp behouden blijft.
- Naast de dorpskern zijn er ook nog andere locaties die aandacht verdienen.
- Initiatieven om het oorspronkelijke karakter van het landschap te herstellen zullen kritisch worden gevolgd en op hun gevolgen worden beoordeeld. Het gaat er om een goed evenwicht te vinden tussen belangen met oog voor alle aspecten.

In aansluiting op de totstand koming van de dorpsvisie werd PB door Landschapsbeheer Friesland benaderd met de vraag of het dorp geïnteresseerd was in de realisatie van een aantal in de dorpsvisie genoemde wensen. Landschapsbeheer Friesland stelde voor om een uitvoeringsproject te begeleiden en subsidie aan te vragen bij de Gemeente Ooststellingwerf en de provincie Friesland. Daar heeft Plaatselijk Belang positief op gereageerd.

Het project 'Elsloo Tronde groen dorp tussen Tjonger en Lende'

Het project '*Elsloo Tronde Groen Dorp*' is uitgevoerd in de periode 2012-2014. Het project omvatte de volgende deelprojecten:

Dorpen in het groen.

Op particuliere erven en in de publieke ruimte werden op diverse plaatsen (fruit)bomen en struiken geplant.

Dorpswandelingen

Vanuit Elsloo werden een drietal dorpswandelingen (her) uitgegeven. Zij zijn als brochure in 't Anker beschikbaar en staan ook op de dorpswebsite van Elsloo.

Toeristische info borden

In het dorp werden een aantal toeristische aanwijsborden aanschaf en werden op de grens van Elsloo en Tronde schilden met dorpswapens geplaatst.

Groen schoolplein

In dit deelproject kregen schooltuin en speelplaats een opknapbeurt. De realisatie van een dorpsbank om de oude linde is een rechtstreeks uitvloeisel van dit deelproject en is een echte blikvanger.

Es van Tronde

Het opstellen van een advies over de toekomst van het essenlandschap bij Tronde.

Projectstructuur

Elk deelproject is uitgevoerd door een werkgroep met betrokken inwoners. De coördinatie lag bij de coördinatiegroep, waarin elke werkgroep vertegenwoordigd was. Gemeente Ooststellingwerf was penvoerder van het project en handelde het subsidietraject af.

In de werkgroep de Es van Tronde hadden zitting:

Thijs van Buuren	dorpsbewoner
Aad Oudshoorn	dorpsbewoner, bestuurslid PB
Hiltsje Jongma	dorpsbewoner, bestuurslid PB (inventarisatiefase)
Wiel Gorissen	dorpsbewoner (inventarisatiefase)
Pina Dekker	ondersteuning namens de Gemeente Ooststellingwerf.
Bertus de Jong	ondersteuning namens de Provincie Friesland
Martijn Broekman	ondersteuning namens Landschapsbeheer Friesland (startfase).
Arthur Scheper	ondersteuning namens Landschapsbeheer Friesland (inventarisatiefase)

Opdracht aan de werkgroep 'de Es van Tronde'

Het doel van de werkgroep was het uitbrengen van een advies over de inrichting van het landschapsherstel, waarmee de beleving van het essenlandschap rond Tronde verbeterd zou kunnen worden. De werkgroep heeft veel informatie verzameld om een antwoord te kunnen geven op de volgende vragen:

- Wat is de geschiedenis van de esstructuur en de ligging van de essen?
- Wie zijn de belanghebbenden bij het essenlandschap rond Tronde en wat vinden zij van de situatie? Zijn er wensen om iets aan deze situatie te veranderen?
- Welke waarde hechten belanghebbenden aan het behoud van het essenlandlandschap?
- Wat is de toekomst van het robiniabos op de es? Wat zijn de wensen voor de kwaliteit van het landschap?
- Welke randvoorwaarden biedt de geldende wetgeving zoals het (nieuwe) bestemmingsplanbuitengebied en de archeologienota voor de kwaliteit van het landschap?

Allereerst is door de werkgroep informatie verzameld over de landschappelijke kenmerken van het gebied zoals hoogteligging, bodemopbouw en cultuurhistorie. Hierbij is advies gevraagd aan externe deskundigen op het gebied van cultuurhistorie. Ook is de aanplant van het robiniabos en de ontwikkelingen die daarop volgden in beeld gebracht.

Een aantal keren is vergaderd en twee maal is het bos bezocht. Er zijn grondboringen verricht om de ligging van de esstructuren te onderzoeken. Er is over de es gesproken op een projectpresentatie in het dorp. Een groepje kenners heeft veldnamen geïnventariseerd. Verder is er een bijeenkomst geweest met vertegenwoordigers uit de landbouwsector (LTO) en het dorp Nijberkoop.

Op 6 november 2014 organiseerde de Werkgroep een schetssessie waarbij alle grondeigenaren en omwonenden persoonlijk werden uitgenodigd. Voor de presentatie van het resultaat van de avond waren ook raadsleden uitgenodigd.

Het doel van bovengenoemde activiteiten was om een advies met draagkracht uit te brengen over de toekomst van de es van Tronde en het robiniabos dat er op staat. Dit 'ongevraagde' advies zal worden overhandigd aan de betrokken grondeigenaren en overheden.

*zomer 2013
werkgroepleden in het bos met
Dennis Worst die een grondboring
gaat uitvoeren*

2. Ontstaansgeschiedenis van de esstructuur

Tronde wordt sinds de middeleeuwen gekenmerkt door een kleinschalige esstructuur. Rond een kruising van drie wegen zijn boerderijen en andere bebouwing gegroepeerd. Daaromheen ligt een aantal vrij kleine escomplexen. Op de hoogtekaart en de geomorfologische (bijlage 2) kaart kunnen deze structuren goed worden herkend.

De escomplexen liggen ten noorden van de Abbendijk (de noordelijke es) en ten zuidwesten van Tronde noordelijk langs de Koedijk (de zuidelijke es). Deze essen zijn wat bolrond van vorm en dat is vanaf de Abbendijk en vanaf de Koedijk goed zichtbaar. Zij zijn gelegen op hoge zandkoppen. Tussen beide essen hebben zich mogelijk ook esgronden ontwikkeld door eeuwenlange verhoging van de bodem met mest.

Veldnamen met achtervoegsels als 'kamp' en 'es' geven ook een bevestiging van de aanwezigheid van esgrondgebruik.

Afbeelding: grondgebruik ca 1830 (links) en topografische kaart huidige situatie (rechts)

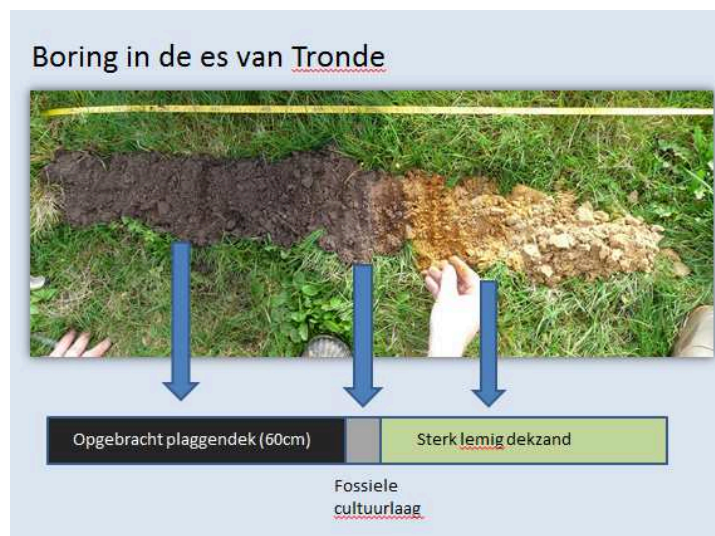
Uit kaartbeelden van de jaren 1830 (zie linker afbeelding hierboven) blijkt dat toen nog vrij veel beplanting aanwezig was in de vorm van houtwallen, singels en bosjes. Deels werden de esgebieden met houtwallen omgeven. Ook op de essen zelf kwamen plaatselijk bosjes voor. De westrand van de zuidelijke es werd met een bosgebied afgesloten. Aan de noord- en oostzijde werd Tronde in die jaren nog geheel door heidegebieden omgeven.

Tijdens en na de ruilverkaveling van de jaren 60/70 van de vorige eeuw is het beplantingspatroon grondig veranderd. Hierboven is op de rechter afbeelding te zien dat slechts enkele oude elementen zijn overgebleven. Hier en daar is een wat groter bosje ontstaan op voormalige heidegrond. De herkenbaarheid van de esstructuren is door de ruilverkaveling fors achteruitgegaan. Restanten van houtwallen en bosfragmenten zijn nog kleine herkenningspuntjes.

De voor esstructuren zo karakteristieke bolle ligging is nog goed zichtbaar voor de esgronden langs de Abbendijk. Ook voor de zuidelijke es is de bolle ligging gezien vanaf de Koedijk goed herkenbaar.

De oorspronkelijke langwerpige brink is door de aanleg van de doorgaande weg en de latere verbreding daarvan met trambaan (het latere fietspad) van de doorgaande weg door Tronde helemaal verdwenen.

Tenslotte heeft de aanplant van het robiniabos de herkenbaarheid van met name de zuidelijke es bepaald geen goed gedaan. Door middel van grondboringen is vast gesteld waar de bodem een dikke humeuze deklaag heeft. Dit esdek geeft aan waar de begrenzing van de es globaal gelegen zal hebben. Uit de boringen werd duidelijk dat het robiniabos het westelijke deel van de zuidelijke es voor een gedeelte bedekt.

*Op de foto hiernaast is het humeuze esdek te zien als de donkere laag links in de boorkern
(overgenomen uit presentatie Jeroen Wiersma in Elsloo, november 2014)*

Restant van een oude houtwal

Aan de westzijde valt de zuidelijke es gedeeltelijk samen met het robiniabos. Het robiniabos is wel veel groter dan de es. Door de aanleg van het robiniabos zijn de verfijnde patronen die horen bij het kleinschalige essenlandschap veel grover geworden. In het robiniabos zelf liggen enkele oude houtwallen die bij ruilverkavelingen gespaard zijn gebleven. Het bos zelf is slecht bereikbaar en particulier eigendom. De boswallen zijn mede door illegale houtkap op een aantal plaatsen aangetast.

3. Ontstaan van het robiniabos

Het robiniabos bij Tronde is rond het jaar 2000 aangeplant door Groen Invest Nederland. Deze firma had het initiatief genomen om inlands hardhout te produceren. Robiniahout zou een duurzaam alternatief zijn voor tropisch hardhout. De opzet was dat er in een periode van 10-15 jaar zaaghout geogst zou kunnen worden. De beleggers kregen de garantie dat 75% van het verwachte volume aan hout zou worden gerealiseerd. De daadwerkelijke opbrengst zou vooral afhangen van de geldende marktprijzen (www.beleggersgin.nl)

Naast de locatie bij Tronde zijn op meerdere plaatsen in Friesland, Groningen en Drenthe op ongeveer 400 ha robinia plantages aangelegd. In heel Nederland gaat het om ca 950 hectare. In de gemeente Ooststellingwerf liggen naast de locatie Elsloo/Tronde ook enkele locaties bij Makkinga. In de gemeente Ooststellingwerf gaat het om een totaal oppervlak van 83 hectare, waarvan het bos bij Tronde 32 hectare in beslag neemt.

Het bos is aangelegd met rijkssubsidie als snelgroeiend bos. Er was geen aanlegvergunning van de gemeente nodig, omdat tijdelijk bos in het toenmalige bestemmingsplan buitengebied uit 1977 als gangbare agrarische teelt gold. Voor de aanplant is voor 2 van de 3 locaties in de gemeente, waaronder Tronde, vrijstelling van de herplant verplichting op grond van de Boswet aangevraagd en afgegeven.

In 2004 heeft Groen Invest voor deze 2 locaties een subsidie functieverandering aangevraagd plus subsidie voor de benodigde kwaliteitsimpuls van het snelgroeiend bos. De subsidie functieverandering is toegekend en er is (door het rijk) een zogenaamde kwalitatieve verplichting gevestigd. Daarmee is het robiniabos permanent bos geworden en valt onder de Boswet. Dit houdt in dat het bos ook bos moet blijven. Als je het zou kappen zou je ter plaatse of elders nieuw bos moeten aanplanten. De subsidie functieverandering wordt in 30 jaar uitbetaald.

In bovengenoemde overeenkomst is de gemeente geen partij geweest. De gemeente zou op grond van het bestemmingsplan handhavend op kunnen treden en kunnen eisen dat het bos gekapt wordt, zodat de agrarische functie in stand blijft.

Nog in het zelfde jaar (2004) heeft de firma Groen Invest bij de gemeente een aanvraag ingediend voor vrijstelling van het bestemmingsplan door middel van een artikel 19 procedure ten behoeve van de omvorming van tijdelijk naar blijvend bos. Dit zou de belevingswaarde en de natuurwaarde van het bos vergroten. De agrarische bestemming zou hierbij gehandhaafd blijven.

Het college van B&W stelde de raad voor om aan deze plannen mee te werken. Toen de plannen in 2005 ter inzage werden gelegd bleek dat er veel weerstand tegen bestond. Er werden bezwaarschriften ingediend door een tiental aangrenzende agrariërs, de ABO en de landinrichtingscommissie Oosterwolde Elsloo Appelscha. De omvorming naar permanent bos zou in strijd zijn met gemaakte ROM (Ruimtelijke Ordening en Milieu)-afspraken over de realisatie van nieuwe natuur. Het verlies van landbouwgrond was voor de bezwaarmakers niet acceptabel.

Het verzoek van Groen Invest is in 2006 afgewezen door de gemeenteraad. De motivering van deze afwijzing was dat de inrichting als blijvend bos in strijd is met de agrarische bestemming en dat de omvorming niet past in het Landschapsbeleidsplan. Daarnaast was de raad van mening dat de grond voor de agrarische sector beschikbaar moet blijven om processen als schaalvergroting en extensivering zo min mogelijk te belemmeren.

In 2006 is een bosbouwkundige beoordeling uitgevoerd voor enkele robiniaopstanden. Hieruit kwam naar voren dat de groei van de bomen redelijk was, maar de kwaliteit dramatisch slecht. De bomen waren ongeschikt als zaaghout. Er werden alleen toepassingen gezien als bulk-eindproduct, bijvoorbeeld als grondstof voor vezelplaat of biomassa voor energieproductie (beoordeling Silve www.beleggersgin.nl).

Groen Invest Nederland is in 2009 failliet gegaan. In 2012 is een deel van de robiniabossen in Groningen, Friesland en Drenthe aangekocht door dhr. van Middelkoop uit Oudeschans.

Open plek in het bos

4. De waarde van het huidige landschap

Voor de kenners en de fijnproevers zijn de oude esstructuren nog deels herkenbaar aan de resterende houtwallen als esbegrenzing en de bolle ligging van de relatief kleine escomplexen noordelijk van de Abbendijk (de noordelijke es) en noordelijk van de Koedijk (de zuidelijke es).

Door de ruilverkaveling van de jaren 60/70 van de vorige eeuw is het fijnmazige patroon van perceelscheidingen en houtwallen veel grover geworden. Daarmee is de herkenbaarheid van de esstructuren achteruit gegaan. Door de aanleg van het robiniabos aan de westzijde van Tronde is daarna een nog grootschaliger landschapselement toegevoegd, waardoor de essen op dit moment nauwelijks herkenbaar meer zijn. Verder is de bebouwingsstructuur in het omringende landschap niet erg sterk, omdat de functionele samenhang in de tijd grotendeels verloren is gegaan. Immers de essen maken geen deel meer uit van het gemengde bedrijf dat zo typerend was voor dit landschap.

Wanneer we aan de esstructuren belang hechten als onderdeel van de oorspronkelijke identiteit van de nederzetting van Tronde, moet nagedacht worden over de manier waarop deze behouden kan worden in combinatie met modern landbouwkundig gebruik, maar ook wat daarbinnen de plek van bosaanplant kan zijn. Wat is de gebruiks- en belevingswaarde van het bos en in hoeverre kan het robiniabos bijdragen aan de identiteit van de omgeving in de huidige tijd?

Het bos geeft meer toegang tot het landelijk gebied dan het landbouwgebied vóór de aanleg. Er zijn allerlei paden in dit bos die voor wandelaars geschikt zijn of geschikt kunnen worden gemaakt. Puur recreatief gezien is het bos volgens de werkgroep een verbetering.

Wandelen en crossen als recreatieve waarden van het bos

Ook in ecologische zin brengt de aanplant met robiniabos (zelfs al is dit een uitheems productiebos) een hogere diversiteit aan soorten met zich mee dan louter landbouwproductiegrond. Aan de andere kant draagt het bos door zijn grofschaligheid maar in heel beperkte mate bij aan de identiteit van dit Friese esdorpenlandschap. De vraag is wanneer het juiste evenwicht wordt bereikt tussen de aspecten landschapsbeleving, recreatief gebruik, vergroting van de biodiversiteit en landbouwkundig gebruik.

Natuurwaarde

Op het eerste gezicht is de natuurwaarde van de bosaanplant gering. Naast de robiniabomen is er wat opslag van vlier. De ondergroei bestaat uit grassen en kruiden van rijke en matig voedselrijke bodem. Brandnetels en ridderzuring geven recente verstoring van de bodem aan. Begrazing door schapen heeft hier in negatieve zin aan bijgedragen.

Bos, ook productiebos van deze soort, brengt altijd een hogere biodiversiteit met zich mee dan die van landbouwgronden. Bij juiste inrichting met natuurlijke vegetatie kan de biodiversiteit nog flink toenemen. In het robiniabos verblijven reeën en dassen. Bij een veldbezoek zagen werkgroep leden een boommarter in een hoge populier in een houtwal in het bos.

boommarter in houtwal

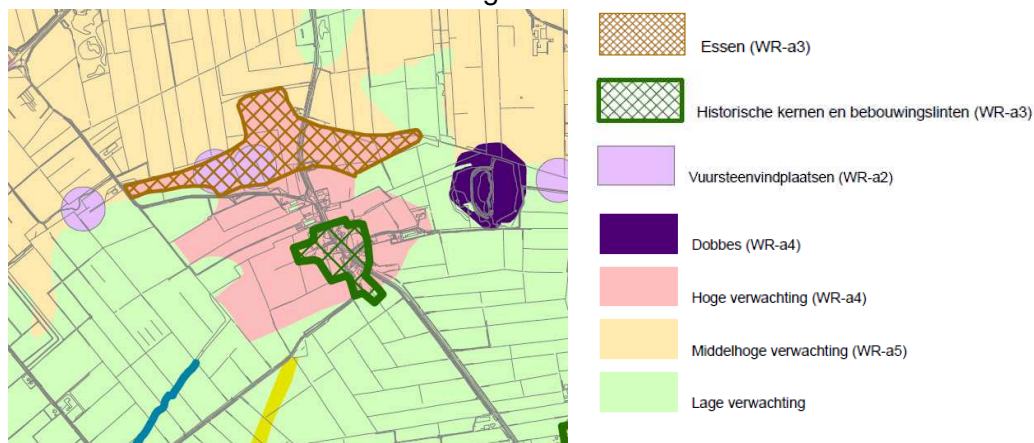

Archeologische waarde

Essen zijn van groot belang voor de archeologie. Onderzoek heeft uitgewezen dat er oude nederzettingsterreinen en grafvelden onder de huidige essen kunnen liggen. Van de es bij Tronde zijn aardewerkscherven uit de 11de-12de eeuw afkomstig. Esvorming heeft oude vindplaatsen door de eeuwen heen goed afgedekt en heeft op die manier voorkomen dat de vindplaatsen bij het ploegen zijn verstoord. Essen worden daardoor als schatkamer voor de bewoningsgeschiedenis van een gebied beschouwd.

Hieronder is de waardering van het essencomplex bij Tronde weergegeven zoals vastgesteld in de Nota Archeologie Ooststellingwerf. Hierin is alleen de noordelijke es als 'es' aangemerkt. Op de noordelijke es zijn vuursteenvindplaatsen bekend met een hoge archeologische en cultuurhistorische waarde.

Inmiddels is bij navraag bij deskundigen en de grondboringen gebleken dat de zuidelijke es wel degelijk als es moet worden aangemerkt en waarschijnlijk ouder is dan de noordelijke es. In nieuw beleid moet dit worden meegenomen.

Uitsnede van de archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart van de Gemeente Ooststellingwerf

Waarde als blijvend bos

Als het bos op deze plek gehandhaafd blijft, heeft dat in ieder geval voor de eigenaar economische waarde, omdat er inkomsten verbonden zijn aan het naleven van een overeenkomst die regelt dat het bos niet gekapt wordt.

Als onderdeel van het landschap, zou het bos als blijvend bos met zijn natuur- en belevingswaarde aan betekenis kunnen winnen als het geheel of gedeeltelijk omgevormd en heringericht wordt. Gedacht kan worden aan het toevoegen van nieuwe economische functies, bijvoorbeeld op het gebied van dag- en/of verblijfsrecreatie.

Waarde als productiebos

Het bos heeft een zeer beperkte waarde als productiebos van robinahout¹. Mogelijk kan de functie als productiebos worden versterkt door omvorming van het bos door aanplant van andere boomsoorten. Dat is binnen het geldende bestemmingsplan echter geen optie. Voor zover het robiniabos op esgronden ligt is bosaanplant (blijvend of tijdelijk) niet toegestaan.

Bruikbaarheid als landbouwgrond

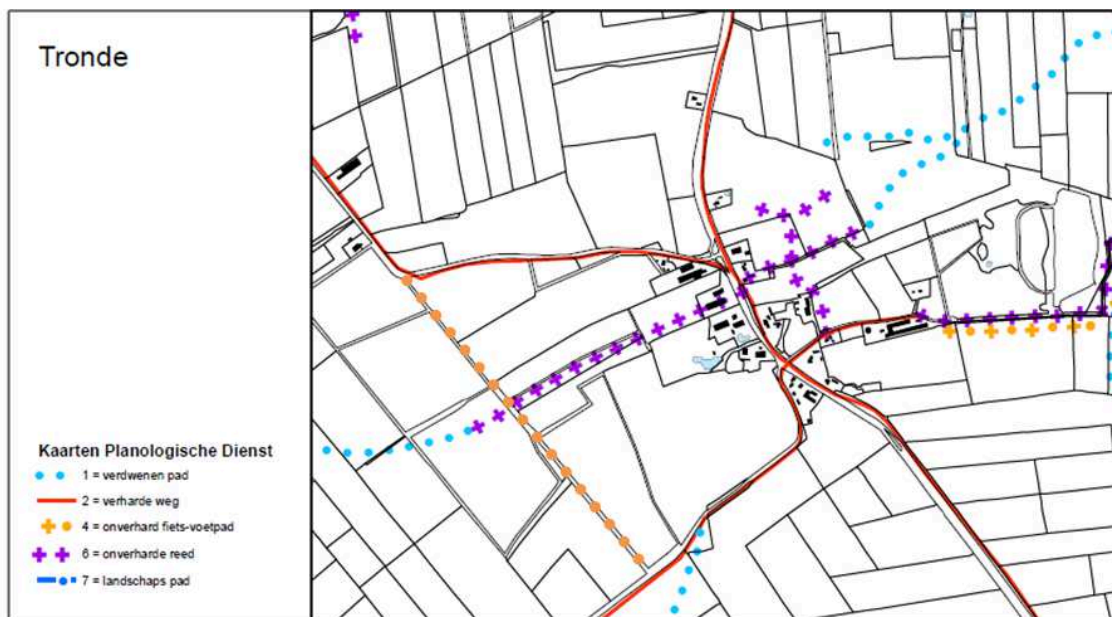
Als het robiniabos op de huidige plaats gehandhaafd blijft, hebben de percelen waar het bos op staat hun gebruikswaarde als landbouwgrond uiteraard verloren. Als het bos gerooid wordt is in principe in gebruik name als landbouwgrond weer mogelijk. De landbouwsector is bevreesd dat omvorming van percelen productiebos tot blijvend bos tot beperking van de bedrijfsvoering kan leiden. Vanuit de landbouwsector wordt eraan gehecht dat de percelen hun agrarische functie houden en dat er voldoende landbouwgrond beschikbaar blijft. Dit standpunt werd o.a. verwoord in een inspraakreactie van de voorzitter van de landinrichtingscommissie van het landinrichtingsproject Oosterwolde-Elsloo-Appelscha.

Verder zijn in het verleden afspraken gemaakt over het te realiseren areaal natuurgrond. De percelen waar nu het robiniabos ligt vallen daar niet onder.

¹ *Inrichtingsplan perceel Elsloo, More Trees Consultancy, 's Hertogenbosch 2003*

5. Oude paden nieuwe wegen

Voor inwoners en recreanten is het belangrijk dat de specifieke landschappelijke kenmerken ook 'beleefbaar' zijn. Dit houdt in dat lokale paden (dorpsommetjes) zoveel mogelijk op regionale paden worden aangesloten. Hierdoor kunnen grotere routes ontstaan met meer en betere beheer- en onderhoudsmogelijkheden. Door de routes zo te kiezen dat de specifieke essenstructuren beter herkenbaar worden, kan een landschap zich onderscheiden. Daar waar mogelijk zou daarbij moeten worden aangesloten op oude historische paden en wegen zodat historische structuren zo veel mogelijk in gebruik blijven/weer in gebruik worden genomen. Zie de afbeelding hieronder.

Huidige en historische paden

6. Randvoorwaarden en wettelijke regels

In het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Ooststellingwerf hebben de percelen met robiniabossen een agrarische bestemming. Ze zijn bedoeld voor het telen van agrarische gewassen en het weiden van vee. Dit gebruik draagt bij aan het behoud van de landschappelijke en natuurlijke waarden. Daarom kan de gemeente handhavend optreden en eisen dat dit tijdelijke bos op enig moment gerooid wordt.

Bij de aanplant van het robiniabos is vrijstelling verleend van de herplantplicht op grond van de Boswet. Dit is een landelijke wet die door de provincies wordt uitgevoerd. De vrijstelling van het kapverbod wordt voor productiebos verleend voor een periode van 40 jaar, omdat aangenomen wordt dat productiebos binnen die termijn kaprijp is².

In 2005 is door het rijk subsidie voor functieverandering (van agrarisch naar blijvend bos) verleend. Hierbij is de vrijstelling van de herplantplicht komen te vervallen. De percelen vallen daarom nu onder de Boswet. Dit betekent dat, als de bomen gekapt worden, dat een zelfde oppervlakte aan bos moet worden herplant.

Binnen het huidige Bestemmingsplan Buitengebied is beplanting met blijvend bos binnen agrarische percelen niet toegestaan. Voor de aanplant van productiebos op percelen met een agrarische bestemming is een omgevingsvergunning nodig. Deze omgevingsvergunning wordt niet verleend voor esgronden. Zowel de noordelijke als het zuidelijke escomplex bij Tronde zijn als esgrond aangeduid op de toetsingskaart behorende bij het Bestemmingsplan Buitengebied.

In de archeologienota van de gemeente heeft de es van Tronde de waarde essen (noord-es; WR-a3) of gebied met hoge archeologische verwachting (zuid-es; WR-a4) toegekend gekregen. Dit betekent dat ingrepen in de bodem beperkt zijn toegestaan. Voor de zuid-es waar het robiniabos op staat betekent dit dat bij bodemingrepen van meer dan 500 m² en dieper dan 40 cm een archeologisch vooronderzoek moet worden uitgevoerd. Dit kan een rol spelen als de stobben gerooid zouden moeten worden bij verwijdering van het bos of delen ervan.

² mijn.rvo.nl/bomen-herplanten

7. Wensen van grondgebruikers en omwonenden

Bij de gesprekken met de bewoners en eigenaren bleken geen grote verschillen van mening te bestaan over de gewenste indeling van het landschap. Bijna unaniem sprak men de wens uit om de essenstructuur maximaal in het landschap herkenbaar te maken inclusief het herstel van de aanwezige houtsingels en bosjes. Met name herinneringen uit de eigen jeugd bleken een belangrijk referentiepunt te zijn (meer dan historische wetenswaardigheden).

*Presentatie van
resultaten
schets sessies 6
november 2014*

De leden van de Werkgroep noteerden tijdens de avond de volgende opmerkingen:

Algemeen

- herstel het oude landschap, herstel de situatie van vóór de aanleg van het robinabos
- voorkom illegale houtkapperij; herstel de oude houtwallen in hun oude glorie en maak ze zichtbaar in het landschap;
- laat de waterloop langs de zuidas aansluiten op de Linde

Over het robiniabos

- het huidige robiniabos mag (voor een groot deel) weg; het noordelijk deel zou mogen blijven; dit zou omgevormd kunnen worden naar een gevarieerder type bos
- het robiniabos is niet inheems
- beheer van het bos en bestrijding onkruiden belangrijk

Over de landbouw

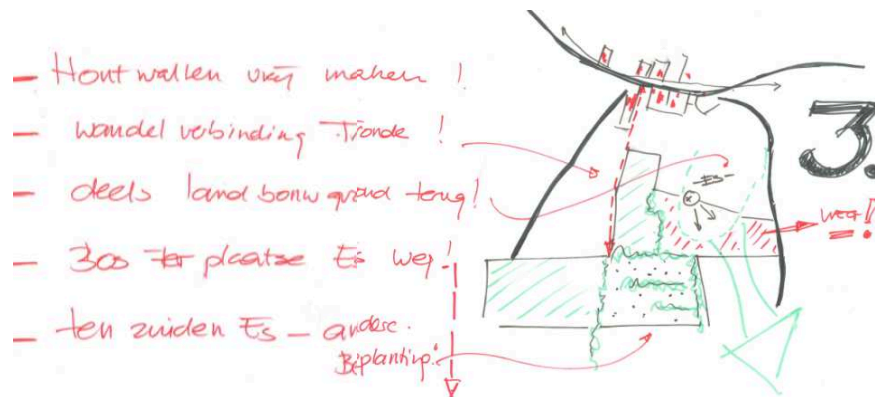
- het gebied moet geschikt blijven voor de landbouw
- combineer het agrarisch gebruik met landschapselementen
- zorg voor werkbare percelen

Over de beleefbaarheid van de esgronden

- herstel de vroegere zichtlijn vanaf het hoogste punt vanaf de zuidelijke es. (richting zuidoost Zandhuizen)
- oude houtwallen met mooie eiken moeten zichtbaar worden
- meer openheid vanaf de westhoek

- geen officieel wandelpad aanleggen, maar struinpaden (niet te mooi maken)
- geen natuurbegraafplaats
- geen bouwmogelijkheden
- geen crossbaan,
- de bolling van de es moet behouden blijven.
- zorg voor een verbinding tussen de Koedijk en de Abbedijk

De eigenaar van het bos gaf aan dat hij de mogelijkheden voor de percelen in beraad heeft. Hij ziet het resultaat van het project met belangstelling tegemoet.

één van de schetsen van de schetssessie

8. Aanbevelingen vanuit het project

Op basis van de voorgaande informatie doet de werkgroep de volgende aanbevelingen:

Beleefbaar maken van het landschap

Het dorp zou graag zien dat het landschap aantrekkelijker wordt gemaakt, bijvoorbeeld door de aanleg van wandel- of fietspadjes die de contouren van het essenlandschap volgen. Een wandel- of fietsverbinding tussen de Abbendijk en de Koedijk is daarbij meermalen genoemd. Van belang hierbij is dat de verbinding niet te netjes wordt vormgegeven. Struinpaden en/of smalle halfverharde fietspadjes worden als passend gezien in dit landschap. De houtwallen rond de zuidelijke es moeten weer vrijgesteld worden zodat ze zichtbaar worden in het landschap. Ook zou het vrije zicht vanaf de zuidelijke es naar het westen richting Zandhuizen weer terug moeten komen.

Het oogsten van het robiniabos

Van oudsher werden esgronden gebruikt voor landbouwactiviteiten. De beplanting van esgronden met robiniabos en met name de afspraak tussen een aantal partijen om er blijvend bos van te maken, ziet de werkgroep als een onzorgvuldig tot stand gekomen situatie, die ongedaan moet worden gemaakt. Dit houdt in dat het robiniabos in ieder geval moet worden gerooid waar het op esgronden geplant is, en waar het de bovengenoemde zichtlijn richting Zandhuizen blokkeert. Bij de oogst van het bos moet zorgvuldig met de aanwezige esstructuren in het landschap worden omgegaan. In het gebied om de esgronden heen kunnen delen van het robiniabos gespaard blijven. Hierin is omvorming naar een meer gevarieerd en inheems bostype gewenst.

Herstel van de beekloop van de Linde

Het riviertje de Linde ontspringt in het gebied rond Tronde. Hoewel in het dorp een bordje 'Linde' staat bij een watergang, is de aansluiting daarvan op de verdere loop van de rivier onduidelijk. Het zou voor de beleving van het landschap een meerwaarde bieden om de historische loop van de beek duidelijker in beeld te brengen.

Samen naar oplossing zoeken voor tegenstrijdigheid tussen bestemmingsplan enerzijds en subsidieregelingen Boswet anderzijds.

Door de huidige eigenaar worden subsidiebedragen ontvangen op basis van een overeenkomst functieverandering landbouwgrond die hem verplicht de bosstructuur in stand te houden. Dit is strijdig met de agrarische bestemming die op de bospercelen rust. De eigenaar is niet onwelwillend om het bos te rooien, maar de financiële consequenties verbonden met de subsidieregeling en de herplantverplichting op grond van de Boswet maken dit onaantrekkelijk. De werkgroep roept partijen op de ontstane impasse te doorbreken door met elkaar in gesprek te gaan en zo bij te dragen aan het beheer en herstel van het essenlandschap rond Tronde.

De schets op de volgende pagina brengt deze aanbevelingen in beeld .

Waardering van zuidelijke es als esgrond in nieuw beleid

In bestaand beleid is de zuidelijke es niet als es gewaardeerd. Uit onderzoek voor dit project en de mening van deskundigen (schriftelijk door Theo Spek) blijkt dat dit niet terecht is. Waarschijnlijk is de zuidelijke es zelfs ouder dan het noordelijke essencomplex. Het is daarom van belang dat de zuidelijke es in nieuwe beleid wel als esgrond gewaardeerd wordt.

Globale inrichtingswensen zuidelijke es en robiniabos Tronde

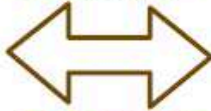
op basis van schetsavond 6 november 2014

behoud en
wenselijkheid
verbinding (wandelen)

herstel houtwallen
(vrijstellen)

herstel zicht op es

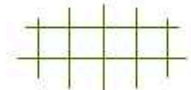
historische bovenloop
Linde/Lende

reliëf esstructuren

herstel
herkenbaarheid
zuidelijke es

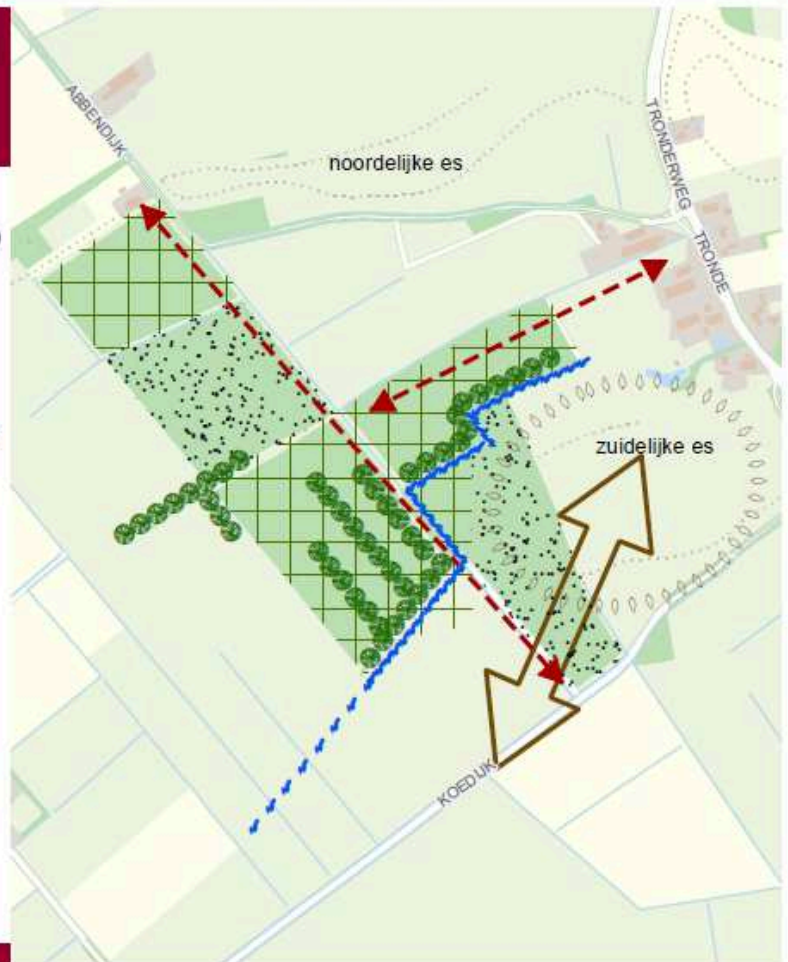

nader uit te werken
behoud, sanering en
omvorming bos

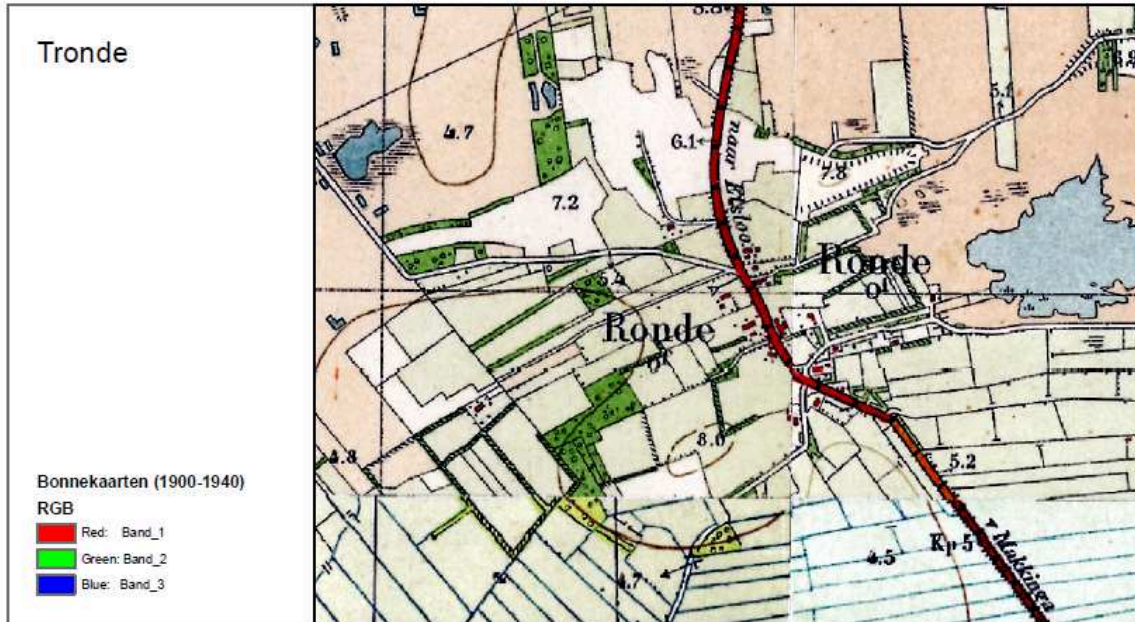
te saneren
productiebos
omvormen voor
landbouwgrond

0 100 200 300 m

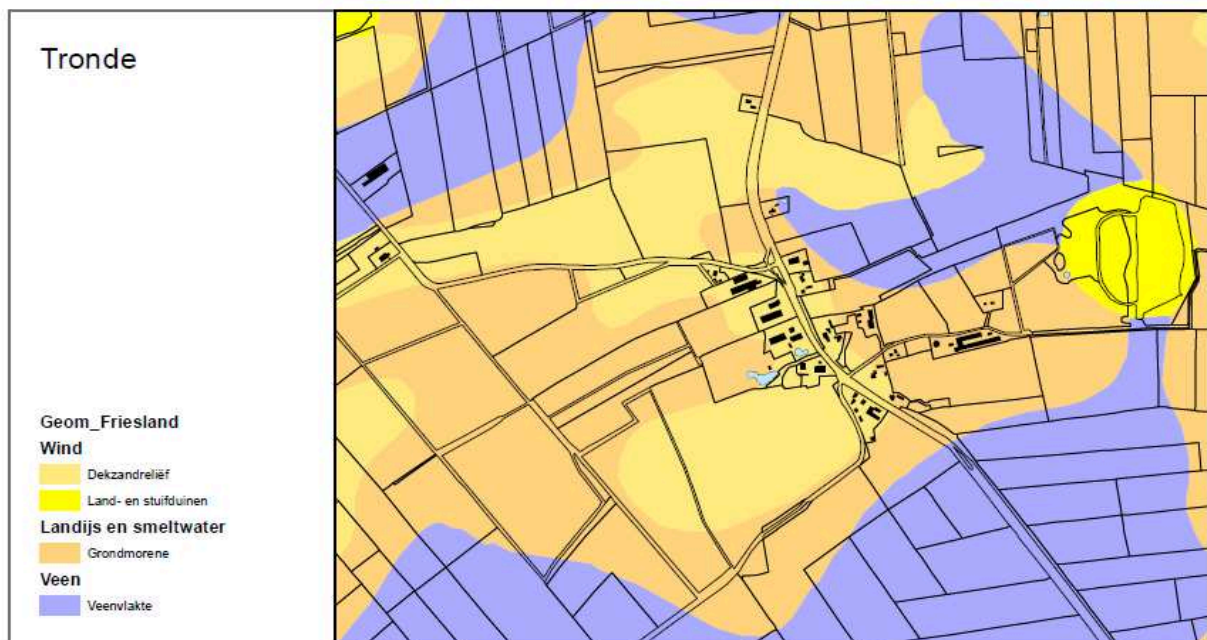
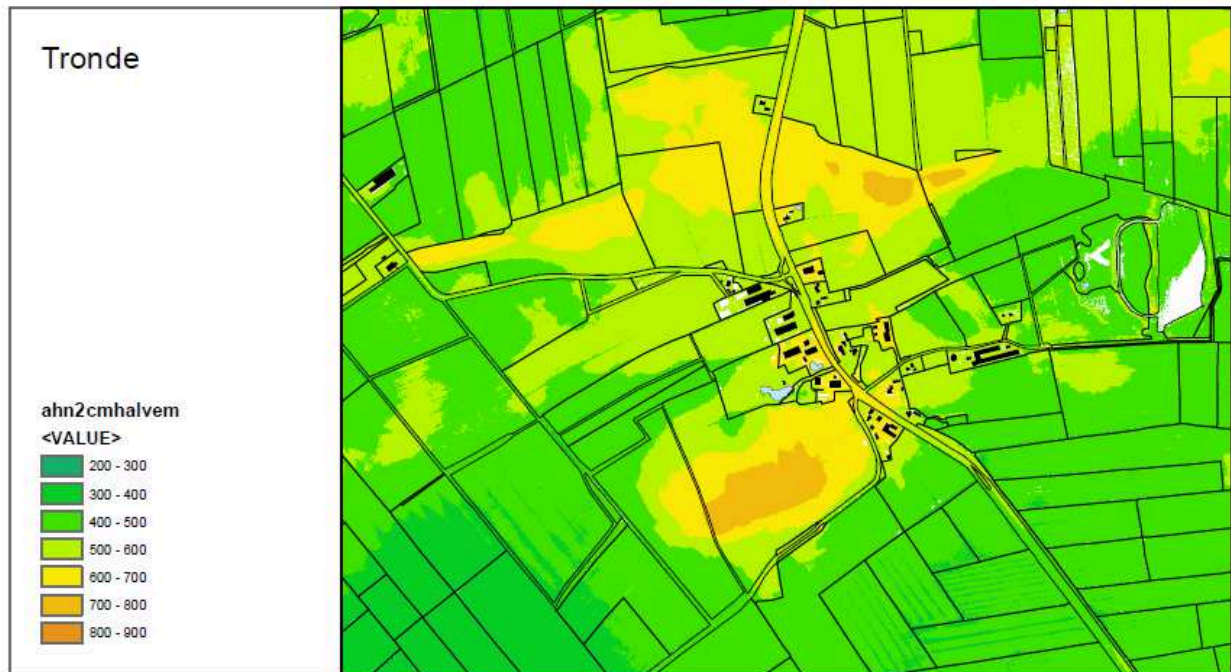

Bijlage1 Landschapselementen en landgebruik 1940- nu

1.

Bijlage 2 Hoogte en geomorfologie

Bijlage 3 Analyse grondgebruik

